

چهارمحال و بختیاری

استان چهارمحال بختیاری با مساحت ۱۶ هزار و ۵۳۳ کیلو مترمربع در بخش مرکزی کوه های زاگرس قرار گرفته که از این حیث جزو بیست و دومین استان کشور محسوب می شود این استان از شمال و مشرق به استان اصفهان، از مغرب به استان خوزستان، از جنوب به استان کهگیلویه و بویراحمد و از سمت شمال غربی به استان لرستان محدود است. مرکز استان چهار محال و بختیاری، شهرکرد است و از شهرهای مهم آن می توان به اردل، لردگان، بروجن و فارسان اشاره کرد

فهرست وب سایت ها و خدمات الکترونیکی

موقعیت جغرافیایی

شکل طبیعی استان چهارمحال بختیاری براساس ارتفاعات میانی رشته کوه زاگرس استوار است و به عنوان یکی از مناطق کوهستانی کشور محسوب می شود. مرکز استان یعنی شهرکرد با ارتفاع ۲,۱۵۰ متر در میان شهرهای ایران، مرتفع ترین شهر کشور است به همین دلیل به بام ایران مشهور است

رشته کوه زاگرس در این منطقه، به صورت نواری از شمال غرب تا جنوب شرق کشیده شده و کوه معروف «زردکوه بختیاری» با ارتفاع ۴,۵۴۸ متر در این استان قرار گرفته است. وجود برف در ارتفاعات استان چهارمحال و بختیاری موجب شده معروفترین رودخانه های دایمی جنوب غربی و مرکزی ایران یعنی کارون، زاینده رود و دز از این ارتفاعات سرچشمه بگیرند

داشتن ماهیت کوهستانی مرتفع و قرار گرفتن در مسیر جریان های جوی مدیترانه ای باعث شده این منطقه از نظر بارش نزولات جوی از وضعیت مناسبی برخوردار شود. ریزش های جوی در استان از مهرماه آغاز و در دی ماه به بیشترین مقدار می رسد. این بارش ها کم کم در اردیبهشت ماه کاهش می یابد

به دلیل کوهستانی بودن استان چهارمحال و بختیاری و با توجه به این که دمای هوا ناشی از ارتفاع در هر منطقه از استان متفاوت است اقلیم های مختلفی در استان وجود دارد. بنابراین آب و هوای استان دارای زمستانی سرد و تابستانی معتدل است

همچنین به علت جوان بودن دوره کوه زایی، در این منطقه وجود بلایا و مخاطرات طبیعی چون سیل و زلزله رانش زمین در اکثر نقاط آن مشاهده می شود

پیشینه تاریخی

به اعتقاد برخی مورخان و باستان شناسان بختیاری ها جزو یکی از قبایل «پارسی ها» هستند که در قرن های ششم و هفتم قبل از میلاد در دامنه «کوههای بختیاری» در شرق شوشتر و در دو طرف «رودخانه کارون» ساکن شدند و با «عیلامی ها» که مردم بومی این سرزمین بودند درآمیختند و قوم واحدی را تشکیل دادند. در مقابل برخی دیگر از نویسندگان و مورخان به رابطه لغوی بختیاری ها و باختری های قدیم اشاره می کنند و معتقدند؛ این قوم از مناطق باختر فلات ایران یعنی محلی میان عراق، همدان و فارس به این منطقه مهاجرت کرده اند و ریشه لغوی واژه بختیاری همان باختری است.

تاریخ استان چهارمحال و بختیاری در دوران اسلامی تا قرن سوم هجری، همانند دیگر نقاط ایران زیر نظر خلفا اداره می شد اما در قرن سوم و چهارم هجری یعنی به دنبال تشکیل حکومت های مستقل و نیمه مستقل، این منطقه جزو محدوده های سرزمین «لر بزرگ» به شمار می آمد. سرزمین «لر بزرگ» در قرن پنجم میلاد مورد هجوم ترکان سلجوقی قرار گرفت. استقرار ترکان در سرزمین «لرنشین» طولی نکشید یعنی حکومت «اتابکان لر بزرگ» از سال ۵۵۰ تا ۸۲۷ ه. ق در این منطقه دوام داشت. از تاریخ چهارمحال و بختیاری بعد از انقراض حکومت اتابکان تا دوره حکومت صفویه ها اطلاعات کاملی در دست نیست ولی از زمان حکومت صفوی تاریخ این استان روشن تر است. در زمان حکومت «شاه طهماسب اول صفوی»، افرادی به عنوان سردار جهت جمع آوری مالیات به این سرزمین فرستاده می شد و در همین زمان با توجه به تلاش هایی که برای انتقال آب کارون به زاینده رود صورت گرفت منطقه بختیاری مورد توجه بیشتری قرار گرفت. از دیگر ویژگی های دیگر منطقه در عصر صفویه استقرار گروه های ارمنی و ترک در مناطق روستایی است که بیشتر آنان به امور پرورش کرم ابریشم و زراعت می پرداختند. در این زمان یکی از تیره های بختیاری موسوم به «آستریک» به ریاست شخصی به نام «تاجمیر» و به فرمان «شاه اسماعیل اول» بر بختیار حکومت می کرد و در این دوره بود که بختیاری ها به دو بخش بزرگ «هفت لنگ» و «چهارلنگ» که در اصل یک تقسیم بندی مالیاتی است، تفکیک شدند. پس از حکومت خاندان «تاجمیر» شخصی به نام «میرجهانگیر خان» به حکومت بختیاری ها منصوب شد. اما پس از فوت ایشان طوایف بختیاری و تعدادی از تیره ها در حیطه حکومت «محمد تقی خان چهارلنگ» باقی ماندند.

از اواسط پادشاهی قاجار، «حسین قلی خان» رییس طایفه دوروکی با شکست قطعی خوانین «بختیاروند» یا بهداروند، همه طوایف «هفت لنگ» را متحد کرد و خود را «ایلخان» و برادرانش را «ایل بیگی» نامید و ریاست

ایل «هفت لنگ» و اداره امور کل منطقه بختیاری را به عهده گرفت. ریاست این طایفه تا همین اواخر در بازماندگان این خاندان موروثی بود. منطقه چهارمحال و بختیاری در سال ۱۳۵۲ ه. ش، به عنوان یک استان مستقل درآمد و شامل شهرستان ها، شهرها و روستاهای متعددی است.

اقوام و زبان

آنچه مسلم است این است که بختیاری ها از نژاد قدیم ایرانی و از قبایل «پارس ها» هستند که در سده های ششم و هفتم قبل از میلاد در دامنه کوه های بختیاری مستقر شده اند. ایل بختیاری از شعبات قوم لر است و خود به دو بخش بزرگ «هفت لنگ» و «چهارلنگ» تقسیم می گردند. در خصوص زبان بختیاری ها باید گفت که به علت موقعیت خاص جغرافیایی و نفوذ کم قبایل دیگر، زبان بختیاری ها به عنوان یکی از اصیل ترین زبان های فارسی به شمار می آید. نزدیکی گویش بختیاری با زبان پهلوی به اندازه ای زیاد است که زبان شناسان آن دو را از هم جدا نمی دانند و آن گویش را به جا مانده از زبان پهلوی می دانند. ولی با این وجود به اقتضای مهاجرت ها صورت گرفته، زبان ترکی « و ارمنی در بعضی از روستاها رایج است. همچنین در برخی از روستاها و شهرهای نظیر؛ بلداجی، سامان، بن، فرادنبه، سفیددشت و جونقان، گویش ترکی قشقایی رواج دارد.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

با توجه به میزان بارندگی و جاری شدن رودهای پر آب، کشاورزی یکی از مهمترین ارکان اقتصادی به ویژه در شرق استان چهارمحال و بختیاری محسوب می شود. از میان محصولات سالانه منطقه، ابتدا کشت غلات و سپس کشت گیاهان علوفه ای از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. جامعه عشایری تحت تاثیر شدید اقتصاد دامداری است و از کوچ به عنوان تحرک اجتماعی و اقتصادی استفاده می کنند. مردم روستاها و عشایر استان علاوه بر رمه های کوچنده، به پرورش انواع دام ها مشغول هستند. در بخش صنعت؛ با توجه به غلبه معیشت روستایی و عشایری، جریان توسعه صنعت از رونق چندان بر خوردار نیست. ولی با این وجود؛ صنایع استان به دو دسته ماشینی و دستی تقسیم می شود. بیشتر صنایع ماشینی در شهرهای شهرکرد، بروجن و فارسان متمرکز است که مهم ترین آنها عبارتند از: کارخانه های قند شهرکرد، ریسندگی شهرکرد، سیمان شهرکرد، فولاد شهرکرد، لوازم خانوادگی برفاب، گچ فارسان، آرد سازی و ریسندگی بروجن و صنایع شیر و لبنی شهرکرد. و اما در بخش صنایع دستی که بیشتر میان عشایر بختیاری رونق به سزایی دارد، می توان به: قالی بافی، چوخابافی، گلیم بافی، جاجیم بافی، خورجین بافی، پلاس بافی، قفل سازی، انواع بافته های خانگی نظیر کلاه نمدی، عبا، گهواره یا ته ده و گبه اشاره کرد.

غذاهای محلی

کباب بختیاری، حلیم برنجی، گوش گندم، گوش نخود لوبیا، تاس کباب. سوغات

بخش شیرینی : گز بلداجی که بر اساس ماده گیاهی مورد استفاده در آن عبارتند از: گز انگبینی، گز زعفرانی و سایر اسانس ها گز آردی، گز لقمه و گز شکلاتی

بخش صنایع دستی : جاجیم، گلیم، قالی، گیوه، نمد، چوغا یا چوغا، خورجین، سیاه چادر، خور، ژلاس، کمچه دان

جاذبه های طبیعی گردشگری

اردل : آبشار دره عشق، آبشار کردی سبزکوه، تالاب سولقان، چشمه سرخون، چشمه سراب، چشمه شلیل، چشمه مولا، چشمه باغ رستم، منطقه حفاظت شده سبزکوه

بروجن : تالاب چغاخور، باغ آوردگان یا اورگان، تالاب سولگان، تالاب گندمان، چشمه سیاسرد، گردشگاه گردبشه یا گرد بیشه

شهرکرد : دریاچه شلمزار، دشت لاله های واژگون، چشمه مایک یا سورشجان، چشمه زنه یا هفشجان، چشمه زاغی یا سورک، گرداب بن، منطقه گردشگری بابا زکی، منطقه حفاظت شده تنگ صیاد، منطقه شکار ممنوع شیدا

فارسان : آبشار دره عشق، پیست اسکی چالگرد، چشمه کوهرننگ، چشمه دیمه

لردگان : آبشار آتشگاه، بوستان جنگلی پروز، چشمه برم، چشمه سندگان، منطقه جنگلی بازفت، منطقه حفاظت شده سبزکوه

جاذبه های تاریخی

اردل : امام زاده حکیمیه خاتون سرپیر، امام زاده اسماعیل شلیل، امام زاده مریک، امام زاده حید بن مالک

باباحیدر، پل خداآفرین، سنگ نوشته های مشروطیت ده چشمه، کاروانسرای شلیل چهار و بختیاریان، طاق های سنگی خان اوی جونقان، کاخ قلعه سردار اسعد دوم بختیاری جونقان

بروجن : امام زاده حمزه علی بلداجی، امام زاده مادر و دختر گندمان، امام زاده قیس، مسجد جامع حاج شیخ علی، مسجد جامع نقنه

شهرکرد : آرامگاه دهقان سامان، اتاق آینه، امام زادگان حلیمه و حکیمه خاتون، امام زاده سید بهالدین محمد شیخ شبان، امام زاده سید بابا پیراحمد سامان، پل زمان خان، سقاخانه باب میرزا، سنگ نوشته های مشروطیت، خانه ستوده، حمام درب امام زاده، قلعه های اسعدیه چلچله، قلعه دزک، قلعه جونقان، قلعه آزاده چالشر، کاخ قلعه سردار جنگل سورک، مدرسه علمیه، مسجد جامع چالشر، مسجد نو، مسجد اتابکان، مسجد جامع کیان، موزه مردم شناسی و باستان شناسی

لردگان : امام زاده پیرمحمد علی، امام زاده جعفر، امام زاده بوگر، پل کره بس در محور بروجن لردگان، پل بارز، پل ارمند

فارسان : تونل کوه‌رنگ، سنگ نوشته های مشروطیت

